

SLOVENSKI NAROD.

Tabaja vsak dan dvečeri, tiskni nedelja in prazniki, ter valja po pošti prejemati na avstro-ogrsko deželo za vse leto 25 K, na pol leta 13 K, na četrt leta 6 K 50 h, na en mesec 2 K 30 h. Za Ljubljano s pošiljanjem na dom za vse leto 24 K, na pol leta 12 K, na četrt leta 6 K, na en mesec 2 K. Kdor hoče sam ponj, plača za vse leto 22 K, za pol leta 11 K, za četrt leta 5 K 50 h, na en mesec 1 K 90 h. — Za tuje dežele velike več, kolikor znaša poštnina. — Za naročnike brez izredne vpošiljave naročnine se ne obra. — Za oznanila se plačuje od petertostopne petil-vrste po 12 h, če se oznanila tiska enkrat, po 10 h, če se dvakrat, in po 8 h, če se tiska trikrat ali večkrat. — Dopisi naj se izvalje frankovati. — Recepti se ne vračajo. — Uredništvo in upravnitvo je v Kranjskih ulicah št. 5, in sicer uredništvo v I. nadstropju, upravnitvo pa v pritličju. — Upravnitvo naj se blagevolijo pošiljati naročnine, reklamacije, oznanila, t. j. administrativne stvari.

„Slovenski Narod“ telefon št. 34.

Posamezne številke po 10 h.

„Narodna tiskarna“ telefon št. 85.

Vlada in volilna reforma.

Z veliko napetostjo je vsa javnost pričakovala otvoritve tekočega zasedanja našega državnega zbora.

V zadnjem času je gibanje za volilno reformo v naši državi silno naraslo, na kar je brez dvoma močno vplival državni prevrat na Ruskem, povzročeno po revolucionarnem pokretu delavskih mas.

Naša vlada je bila še do nedavnega časa nasprotna vsaki volilni reformi, ki bi imela za podlago splošno in enako volilno pravico. Ko je pa na Ruskem revolucionarno gibanje s silo izvojevalo ustavo in državno nastopstvo, sloneče na splošni in enaki volilni pravici in so se tudi pri nas jela delavske množice pripravljati, da bi si eventualno s sličnimi sredstvi, kakor na Ruskem, priborile svoj ideal — splošno in enako volilno pravico, je vlada kar preko noči presedlala in se izjavila v principu za takšno volilno reformo, ki bi bila po gođu širokim masam. In da bi že vnaprej kaptivirala te mase, je že tedne delala, skilouje se na te svoje zaključke, reklamirajo zase in opozarjajo javnost na tozadevno izjavo, ki jo boče podal min. predsednik baron Gautsch pri otvoritvi tekočega zasedanja državnega zbora. Da je vsled tega vsa javnost s napeto pozornostjo pričakovala otvoritve državnega zbora, je pač umevno.

V včerajšnji seji državnega zbora je podal ministriški predsednik baron Gautsch to že pred tedni napovedano in vsled tega težko pričakovano izjavo.

Optimisti, ki so na podlagi gole vesti, da se je vlada izrekla v principu za uvedbo splošne in enake volilne pravice, sklepali, da nam v najkrajšem času napoči zlata doba, boče pač živo razočarani vsled te vladne izjave.

Da, vlada se je izrekla za volilno reformo, katere podlaga bi naj bila splošna in enaka volilna pravica, toda s takšnimi uveljavitvami in omejitvami,

da je jasno razvidno, da vlade ne vodi v njeni akciji v prilog volilni reformi načelo pravičnosti, da bi se popravil stari, zlasti slovanskim narodnostim krivični volilni red, marveč da jo vodi samo stremljenje, da bi ohranila nemškemu življu isto, ako ne še večjo premoč v državi, kakor jo je užival dosedaj.

Ministriški predsednik je v svoji izjavi naglašal, da hoče uvesti tako volilno reformo, ki bi ustvarila avstrijski parlament tak, da bi bil prava slika, veren odsev avstrijske države. To načelo bi bilo brez dvoma umestno in edino pravično.

Toda ta princip izgubi takoj svojo vrednost, ako vlada v isti sapi isjavi, da mora nova volilna reforma temeljiti slej ko prej na vodilnem načelu, da morajo tudi v bodoče ostati v veljavi že prej pridobljene pravice. Z drugimi besedami povedano, se je vlada kategorično izrekla za to, da morajo predpravitve, premoči in nadvlada nemškega življa še nadalje ostati v Avstriji kot nekaj »noli me tangere«.

V tem preprižanju, da ima vlada ta namen, nas potrjuje zlasti Gautschev izrek, da bo v ljubljenski volilni reformi glavna točka zaščita narodnih manjšin proti premoči števil. Ker je v Avstriji slovanski element najštevilnejši, je jasno, da miali vlada pod »zaščito nacionalnih manjšin« v prvi vrsti Nemce, katerim ups na ta način ohraniti njihovo dosedanje posestno stanje.

Edino simpatično na vladni izjavi je zagotovilo, da se sprejme v zakon o volilni reformi garancije, da se bodo volitve vršile svobodno in da se bo s primernimi določbami onemogočil vsak terorizem.

Toda ta nam simpatičen pasus v vladni izjavi ne odtehta drugih pomislekov, ki jih imamo proti napovedani vladni volilni reformi.

Vlada je sicer dala svojo volilno reformo, v kateri se je po svoje pri-

lagodila zahtevi po splošni in enaki volilni pravici, v krassen prikupljiv okvir lepo doneših fraz in obljub, v katerih se celo blešči oddaleč kot fata morgana narodna avtonomija, a v kljub temu smatramo to vladno volilno reformo za danajski dar in to po vsi pravici!

Vlada hoče s svojo volilno reformo, dasi temelji na splošni in enaki volilni pravici, zagotoviti premoč nemškemu elementu v državi, in sicer za večne čase, kar jasno dokazuje njen namen, da hoče z novo volilno reformo uveljaviti tudi nov državnozbornski upravnik, ki bo gotovo izdelan tako, da bo za vedno onemogočil vsako stremljenje Slovanov za tem, da bi prišli v državi do njim pristojbe veljave.

Ali bo torej uvedba splošne in enake volilne pravice upravičila one nade, ki so jih v njo stavili razni slovanski optimisti?

Po kongresu jugoslovanskih književnikov in časnikarjev.

Belgrad, dne 28. nov.

Wie es zu erwarten war, ging der südslavische literarische Kongress ohne irgend ein praktisches Resultat auseinander.

Brzovaj Živ. Balugdžića dunajski „N. Freie Presse.“

(— ut.) Ko sem čital v dunajski »Neue Freie Presse« brzovaj Živ. Balugdžića o koncu kongresa jugoslov. književnikov in časnikarjev, postal sem žalosten in sicer zato, ker nisem pričakoval, da bi se med Jugoslovani našel človek, ki bi kongres blatil v tujem, nam sovražnem časopisu. Pa ne samo to. Živ. Balugdžić se ni zadovoljil samo s tem, nego se posmehuje činično jugoslovanski ideji sploh, kar je znamenje, da je on, nekdanji dober Jugoslovian, popolnoma zaplaval v dunajske vode. Da je temu tako, dokazuje tudi dejstvo,

da vse sistematično hujska proti srbsko-bolgarskemu sporazumu in seje potom časopisja seme razdora med dva bratska naroda, katerima leži spas edino v sporazumnem delu, ker razcepljena propadeta oba.

Ali, kakorkoli mi je žal, da take vesti razširja po tujem časopisu Jugoslovian, moram priznati, da je prvi del Balugdžićevega brzovaja, ki sem ga dejal za moto temu dopisu, istinit, ker kongres se je faktično razšel, a da ni zapustil nobenega praktičnega rezultata. Organizacija jugoslovanskih književnikov in časnikarjev je ostala višje vprašanje, o katerem bodo šele odločevala književniško časničkarska društva v Ljubljani, Zagrebu, Belgradu in Sofiji in zato je izključna vsaka mogočnost, da bi se organizacija definitivno ustanovila pred enim letom, ko se boče obdrževal drugi kongres jugoslovanskih književnikov in časnikarjev. Sicer je bil na kongresu iznesen en predlog, ki bi se brez vsake težave lahko izvedel — predlog o zvezi jugoslovanskih gledališč — ali vprašanje je veliko: bodo-li jugoslovanska književniška društva vplivala v tem zmislu pri gledališčih?

Razšli smo se torej, a da nič nismo sklenili. Vse, kar bo imelo v istini praktičnih rezultatov, ni se sklenilo službeno na kongresu v vseučilišni svečani dvorani, nego med časnikarji v privatnem pogovoru. G. dr. J. Smodiaka, urednik spletske »Slobode« je n. pr. uredil korespondencijo za svoj tednik z vsemi jugoslovanskimi centri, a razen tega so tudi drugi nekateri časopisi uredili svoje korespondencije. To so praktični rezultati, ki pa niso plod kongresa, nego plod privatnih, ožjih sestankov. In to so storili časnikarji, kar je dokaz, da je edino njim mogoče za jugoslovansko idejo nekaj storiti. Zato je v istini čudno, da je bilo na kongresu povabljenih tako malo časnikarjev. Ne rečem, da bi se moralo povabiti one časnikarje, ki sodelujejo samo pri rubrikah: »Mestne

novice« in »Različne novice«, ker ti za jugoslovansko idejo — kakor za nobeno idejo sploh — ne morejo ničesar storiti, ali zato bi se moralo povabiti vse jugoslovanske časnikarje, ki sodelujejo v političnem in književnem delu časopisov. Absurdno je misliti na možnost kake skupne jugoslovanske akcije brez sodelovanja časnikarjev, ker deset časnikarjev stori za jugoslovansko idejo lahko več kakor vsi književniki celega slovanskega juga! To je istina, kateri se ne da oporekati in zato se naj pri sklicevanju drugega kongresa jugoslovanskih književnikov in časnikarjev dobro pazi na to, da bodo časnikarji na kongresu številno zastopani, a da se to omogoči, naj se kongres naznani vsaj mesec dni vnaprej, a ne kakor sedaj osam dni, ozioroma še manj, kakor je to slučaj z novosaadsko »Zastavo«, ki je na kongres, ki se je otvoril v nedeljo — bila pozvana šele v petek!

* * * »Slovenec« belgrajski dopisnik se grozno jezi na mene — bog ve zakaj. Drugi dan kongresa me je napadel v »Beogradskih Novinah« na najinfamnejši način. Pisahjam preko teh napadov s popolnim preziranjem in konstatiram samo to: Udeležniki kongresa in belgrajska elita, ki je bila na kongresu, so mi dali za te napade popolno satisfakcijo. Vsi ti so napad čitali in ko sem se vzdignil od predsedniške mize, kjer sem kot tajnik sedel in stopil na govorniško katedralo, da zastopam neke predloge, bil sem tako viharno posdravljen, da bi g. Šijački — da je bil na kongresu — od jeze zapustil zborovalno dvorano in se ne bi več nazaj vrnil.

Državni zbor.

Na Dunaju, 28. nov.

Umrlim poslancem je predsednik grof Vetter govoril posmrtnico, novi poslanci so se zaprisegli. Proti izvolitvi polanca Seifritza je došel protest.

LISTEK.

Slovensko-nemška meja na Štajerskem.

Kulturno zgodovinski in narodopisni doneski. Nabral A. B.

(Dalje.)

Lučane (Leutschach)*) dobro uro južno Arveža, so tudi trg, toda podrejen Arvežu, ker nimajo nikakih uradov, niti industrije. Tržani so večinoma kmetovalci, posebno vinorejci. Trg je močno ponemčen, a okolica ima razen na severu, še večinoma slovensko prebivalstvo, kakor kak nemškutarski trg v popolnoma slovenskem delu dežele, na primer Rogatec, Laški trg itd. Ker so tržani navezani večinoma na Slovenec, je po trgovinah in gostilnah slišati več slovenščine kot nemščine, posebno ob medeljah. Lahko se reče, da sta dobri dve tretjini prebivalstva še slovenski, in sicer se v tem oziru dejansko v zadnjih 50 letih ni mnogo spremenilo,

*) Krajev podobnega imena je več na Štajerskem n. pr. Luče (Leutsch) v Gor. Savinjski dolini, Lutschaun v kindberskem kraju i. dr.

razen na — papirju. Po ljudskem številu leta 1880. je štel lučanski okraj 5040 Nemcev in samo 709 Slovencev. Trg sam pa je štel 587 Nemcev in 8 Slovencev. Leta 1900 pa so našli v trgu 491 Nemcev in 21 Slovencev. Nemci so nazadovali za 46. Slovenci pa napredovali za 13 duš. Kmalu po letu 1880. so Lučane postale samostojna občina ter so se iz nje izločile Večiče (Fötschach), Klanjec (Glanz) in Pesnica kot samostojna občina **Klanjec**. Vel. Boč (Grosswalz), Remšnik in Gradišče (Schlossberg) kot samostojna občina **Gradišče** ter Eichberg (Brde) in Kranje (Krausch) kot samostojna občina **Eichberg**. Leta 1880. je bilo v Večah 458 Nemcev in 17 Slovencev, v Klanju 406 Nemcev in 57 Slovencev, v Pesnici pa 730 Nemcev in 87 Slovencev, potemtakem je bilo v vseh treh katastralnih občinah 1594 Nemcev in 161 Slovencev. Leta 1900. pa so našli v združeni občini Klanjec 856 Nemcev in 829 Slovencev in sicer v Večah 378 Nemcev in 89 Slovencev, v Pesnici pa 314 Nemcev in 487 Slov. Dasi se je iz prvotnih podobčin več krajev z nem-

skim prebivalstvom izločilo, s slovenskim prebivalstvom pa priklopilo, vendar smemo reči, da so Nemci nazadovali, Slovenci pa prav lepo napredovali, tako da je ta občina dandanes v resnici po večini slovenska. — V podobčini Vel. Boč so našli leta 1880. 355 Nemcev in 295 Slovencev, v Remšniku 516 Nemcev in 78 Slovencev, v Gradišču pa 890 Nemcev in 154 Slovencev. Skupaj tedaj 1761 Nemcev in 527 Slovencev. Leta 1900. pa so našli v združeni občini Gradišče 1125 Nemcev in 1273 Slovencev. Tudi tukaj moramo vpoštovati okoliščine, kakor pri Klanju, vendar so tudi v tej občini Slovenci napredovali, tako da smemo Gradišče po vsej pravici imenovati slovensko občino. — V Eichbergu so našli leta 1880. 737 Nemcev in 9 Slovencev, v Kranjah pa 411 Nemcev in 4 Slovence; leta 1900 pa so našli v Eichbergu 14 Slovencev, v Kranjah pa 45, tedaj v združeni občini Eichberg 59, kar znači lep napredek 46 duš za Slovence. Vas Mlačje (Malttschach) med Lučanami in Arvežem je bilo pred 60—70 leti še popolnoma slovenska; danes tu ni več Slovanca.

Seveda so tudi te številke še zelo

„idealno“ prikrojene za Nemce, o čemer sem se prepričal na kraju samem. V Klanju n. pr. kjer so leta 1880. našli samo 57 Slovencev, je sploh samo 1 pravi Nemec, ki se je priselil tja iz nemške občine Kljune (Klein), a še ta mi je britko tožil, kako težko mu je živeti, ker ne zna slovensko, češ, da sosedje nalašč nočejo v njegovi navzočnosti nemški govoriti. Njegovi otroci pa govore vsi skoraj bolje slovensko kot nemško. Sploh lahko trdim, da razen v trgu Lučanah ni v celem okraju pravih Nemcev, temuž so jih šteli med Nemce po občevalnem jeziku. In kdor se ni komisiji izrecno postavil po robu, šteli so ga med Nemce, ker večina odraslih, posebno onih, ki so bili vložani v Lučane, zna nemško. Govoril pa sem z otroki, ki so prihajali od vseh strani v Lučane v šolo, in vsi so govorili lepo slovenščino; mnogi med njimi so mi tudi povedali, da z doma sploh niso znali nič nemškega. Šola v Lučanah je seveda čisto nemška s krščanskim naukom vred. Izmed učiteljev sploh ne razume nobeden slovensko, med učiteljicami — šolske sestre — zna ena sicer slovensko, a ne sme v šoli niti spregovoriti slo-

vensko. Ali ni to barbarstvo? V cerkvi so imeli Slovenci še do leta 1887. vsako nedeljo po eno slovensko pridigo, sedaj je slovenska pridiga le enkrat v mesecu, potem binškošni ponedeljek in na Miklavžovo (župni patron). Odpravil je slovenske pridige sedanji dekan g. Vollmeier, rodom Slovenec iz Kaplje. Pred desetletji so smeli Slovenci še med božjo službo popevati slovensko v zboru, kakor je sploh bila v teh krajih navada. Tudi nedeljski krščanski nauk je bil po vseh še slovenski. Kaplan Kovačič šoli odrasle mladeniče slovensko brati, pisati in popevati. Pred desetletji pa je bil neki rodoljubni kaplan nagloma od tu premeščen med Nemce samo zato, ker je med otroke delil slovenske katekizme.

Družba sv. Mohorja šteje 18 članov. Do leta 1870. v lučanski župniji niso poznali Mohorjevih knjig. Uvedel jih je takratni kaplan, sedaj župnik v Spielfeldu g. Muršec, ki mi je pripovedoval, kako so imeli stari možje vprav otročje veselje nad knjigami, ker jim ni bilo znano, da se sploh dobe na svetu knjige v slovenskem jeziku, razen molitvenikov. (Dalje prih.)

** Božidar Raič piše Beže.